

TASHQI SAVDONI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISH

Maxmudov Diyorbek Shuxrat o'g'li

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi

E-mail: onlymaxmudoff@gmail.com

Ilmiy rahbar: Turayev Abduvoxid Kuldashevich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti Raqamli iqtisodiyot kafedrasi assistenti

E-mail: abduvoxidturayev70@gmail.com

Annotatsiya. *Tashqi savdo zamonaviy iqtisodiy rivojlanishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Davlat tomonidan tashqi savdoni tartibga solish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, milliy ishlab chiqaruvchilarni himoya qilish, eksport salohiyatini oshirish hamda xalqaro iqtisodiy munosabatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu maqolada tashqi savdoni davlat tomonidan tartibga solishning asosiy usullari, ularning ijobiy va salbiy jihatlari, 2024–2025 yillardagi global va milliy savdo tendensiyalari, shuningdek, xalqaro tashkilotlarning bu jarayondagi roli ilmiy jihatdan tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar: *tashqi savdo, davlat tartibga solish, eksport-import siyosati, iqtisodiy barqarorlik, xalqaro iqtisodiy munosabatlar.*

Аннотация. *Внешняя торговля является одним из ключевых факторов экономического развития в условиях глобализации. Государственное регулирование внешней торговли направлено на обеспечение экономической стабильности, защиту национальных производителей, повышение экспортного потенциала и развитие международных экономических связей. В данной статье анализируются основные методы государственного регулирования внешней торговли, их преимущества и недостатки, современные тенденции мировой и национальной торговли в 2024–2025 годах, а также роль международных организаций в регулировании торговых процессов.*

Ключевые слова: *внешняя торговля, государственное регулирование, экспортно-импортная политика, экономическая стабильность, международные экономические отношения.*

Annotation. *Foreign trade is one of the key drivers of economic development in the modern global economy. State regulation of foreign trade aims to ensure economic stability, protect domestic producers, enhance export potential, and strengthen international economic relations. This article analyzes the main methods of state regulation of foreign trade, their advantages and disadvantages, current global and national trade trends in 2024–2025, as well as the role of international organizations in regulating trade activities.*

Key words: *foreign trade, state regulation, export-import policy, economic stability, international economic relations.*

KIRISH

Zamonaviy global iqtisodiyot sharoitida tashqi savdo davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy hamkorlikning asosiy shakllaridan biri hisoblanadi. Tashqi savdo orqali davlatlar o'z resurslaridan samarali foydalanadi, texnologiyalar almashinuvini amalga

oshiradi va milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshiradi. Shu bilan birga, jahon bozoridagi keskin raqobat, savdo urushlari, geosiyosiy ziddiyatlar va iqtisodiy inqirozlar davlatlarning tashqi savdo siyosatiga faol aralashuvini talab etmoqda.

2024–2025 yillarda jahon savdosida proteksionistik siyosatning kuchayishi, tarif va notarif to‘siqlarning ko‘payishi davlat tomonidan tartibga solish masalasining dolzarbligini yanada oshirdi. Shu sababli tashqi savdoni davlat tomonidan tartibga solish mexanizmlarini chuqur o‘rganish va ularning samaradorligini tahlil qilish muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

1. Tashqi savdoni davlat tomonidan tartibga solishning mohiyati

Tashqi savdoni davlat tomonidan tartibga solish — bu hukumat tomonidan tariflar, soliqlar, kvotalar, texnik standartlar va savdo kelishuvlari orqali tashqi savdo jarayonlariga ta‘sir ko‘rsatish tizimidir. Ushbu tartibga solishning asosiy maqsadi milliy iqtisodiy manfaatlarni himoya qilish va iqtisodiy xavfsizlikni ta‘minlashdan iborat.

2. Tashqi savdoni tartibga solish usullari

Davlat tomonidan tashqi savdoni tartibga solish quyidagi asosiy usullar orqali amalga oshiriladi:

Tariflar va kvotalar

Import bojxona tariflari mahalliy ishlab chiqaruvchilarni xorijiy raqobatdan himoya qiladi va davlat byudjetiga tushum keltiradi. 2024 yilda WTO ma‘lumotlariga ko‘ra, global savdoga ta‘sir etayotgan tarif cheklovlari qiymati 2,9 trillion AQSh dollaridan oshgan.

Soliq va moliyaviy rag‘batlantirish

Eksportni qo‘llab-quvvatlash uchun soliq imtiyozlari, subsidiyalar va imtiyozli kreditlar joriy etiladi. Bu choralar eksport hajmini oshirish va yangi bozorlarni egallashga xizmat qiladi.

Texnik va notarif to‘siqlar

Sertifikatlash, sanitariya va ekologik standartlar orqali mahsulot sifati nazorat qilinadi. So‘nggi yillarda “yashil savdo” konsepsiyasi doirasida ekologik talablar kuchaymoqda.

Savdo kelishuvlari

Erkin savdo bitimlari va mintaqaviy integratsiya savdo hajmining oshishiga va investitsiyalar oqimining ko‘payishiga olib keladi.

3. Zamonaviy savdo tendensiyalari (2024–2025)

WTO va UNCTAD ma'lumotlariga ko'ra, 2024 yilda jahon savdosi 32–33 trillion AQSh dollarini tashkil etib, xizmatlar savdosining ulushi sezilarli darajada oshdi. Shu bilan birga, savdo siyosatidagi noaniqlik va proteksionizm global savdo rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

O'zbekistonda 2024 yilda tashqi savdo aylanmasi 65,9 milliard AQSh dollariga yetdi. Eksport tarkibida sanoat va qayta ishlangan mahsulotlar ulushining oshishi iqtisodiy diversifikatsiya jarayonining kuchayganidan dalolat beradi.

4. Xalqaro tashkilotlar roli

Jahon Savdo Tashkiloti (WTO), UNCTAD va Jahon banki xalqaro savdoni tartibga solishda muhim o'rin tutadi. Ushbu tashkilotlar savdo qoidalarini belgilaydi, nizolarni hal qiladi va rivojlanayotgan davlatlarga texnik yordam ko'rsatadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, tashqi savdoni davlat tomonidan tartibga solish milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi, ishlab chiqaruvchilarni himoya qilish va xalqaro integratsiyani ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Biroq, haddan tashqari cheklovlar savdo samaradorligini pasaytirishi mumkin. Shu sababli davlatlar ochiq savdo tamoyillari va milliy manfaatlar o'rtasida muvozanatli siyosat yuritishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. World Trade Organization. (2024). World Trade Report 2024. https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtr24_e/wtr24_e.pdf
2. UNCTAD. (2024). Global Trade Update. <https://unctad.org>
3. World Bank. (2024). Global Economic Prospects. <https://www.worldbank.org>
4. Review.uz. (2024). O'zbekiston tashqi savdo statistikasi. <https://review.uz>
5. International Labour Organization. (2024). Trade and Employment. <https://www.ilo.org>